

ОСТАННІ НОВИНИ

20:04 Печена картопля в борошні: страва, яку ви точно це не куштували

19:59 Водонієм — «Зірка» та надія на зміни. Діалог «Відлюдник» і потреба в тиші: Таро-прогноз на 6 червня

19:54 Втрачена перемога команди Шарана та осяска «Кудрівки»: відеоогляди перших стикових матчів за місця в УПЛ

19:44 Кримський глухий кут: як вогневий контроль України ламає плани окупантів на півдні

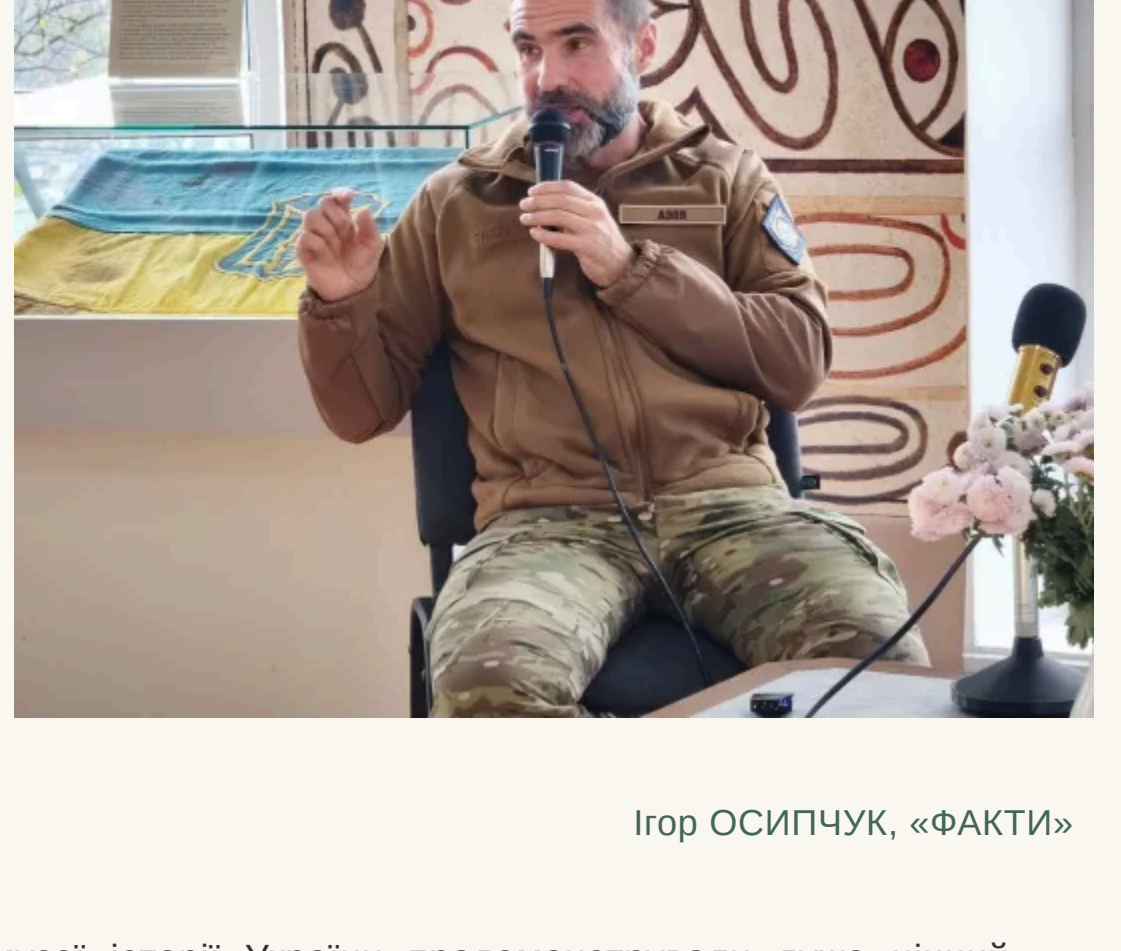
19:18 «Ми попереджали»: у путіна озвучили нові претензії до США через війну в Україні

19:09 Одна популярна спеція може зіпсувати весь суп: про неї знають не всі

18:40 У ДБР розкрили масштаби

Загинули в нерівному бою 224 воїни: в Києві показали реліквію, яка дивом збереглася після заєклої битви

12:23 — 22 жовтня 2025



Ігор ОСИПЧУК, «ФАКТИ»

В Національному музеї історії України продемонстрували дуже цінний та рідкісний експонат — синьо-жовтий прапор одного з підрозділів **Української повстанської армії** з вишитим посередині тризубом та мечем.

В нижньому куті стяга — засохла кров когось з бійців. Ця реліквія стосується трагічної події — загибелі в березні 1944 року в селі Велика Мошаниця на Рівненщині 224 воїнів УПА в нерівному бою (він тривав понад сім годин) з великим з'єднанням радянських партизанів імені Михайлова (фактично підрозділ НКВС).

Одночасно з показом реліквії відбулася зустріч з істориками, які після початку повномасштабного вторгнення рф добровольцями пішли у війско: **майором Першого корпусу НГУ «Азов» доктором історичних наук Іваном Патрiliaком** (до лютого 2022 року він був деканом історичного факультету Київського національного університету імені **Тараса Шевченка**) та старшим лейтенантом Богданом Степненком. Мова на зустрічі з ними йшла про історію Української повстанської армії. Іван Патрiliaк відповів, зокрема, на запитання кореспондента «ФАКТИВ».

«Влітку 1941 року Червона армія залишила в Західній Україні гори зброї, боєприпасів, техніки, амуніції та продовольства»

— **Якою була чисельність Української повстанської армії?** — ставло питання Івану Патрiliaку.

— *Найбільше бійців у лавах УПА перебувало в середині 1944 року — 35–40 тисяч. До її після того — по-різному: коли 10 тисяч, коли 20 тисяч. Тут варто сказати, що першим мобілізаційним резервом Української повстанської армії були **члени Організації українських націоналістів**. Самі оунівці називали себе підпільною армією. Всі вони (не тільки чоловіки, але й жінки) намагались отримати військову підготовку ще до Другої світової війни. Вивчали тактику, топографію, зброезнавство, захист від хімічних атак тощо. До речі, оунівці для власних потреб у 1920–1930 роки перекладали українською чимало підручників з військової справи — польських, радянських, німецьких. Ще у мирні часи, якщо була зброя та можливість постріляти десь на лісовій галявині, робили це.*

Колп наприкінці 1939 року Західну Україну захопила Червона армія, оунівці влаштувалились викладачами початкової військової підготовки (цюб мати доступ до кімнат зберігання зброї), записувались в міліцію.



Прапор, на якому сліди крові одного з бійців УПА, дивом уцілів в радянські часи (фото Національного музею історії України)

Влітку 1941 року після початку німецько-радянської війни через свій дуже швидкий та хаотичний відступ Червона армія залишила в Західній Україні гори зброї, боєприпасів, техніки, амуніції та продовольства. Оунівці все це, як тоді казали, магазинували — тобто складавали. Згодом цими гвинтівками, кулеметами, гранатами озброювались перші підрозділи УПА.

Слід розуміти, що покоління українців, народжене у десятих-двадцятих роках минулого століття, вважало, що відновлення Української Держави є цілком реалістичним завданням (особливо це стосується тих, хто жив за межами СРСР). Адже вони виходили з недованого для них історичного минулого — результатів Першої світової війни. Вона відкрила можливості для низки поневолених народів (від Фінляндії до інших країн Північної Європи та від Ірландії аж до Кавказу) створити або відновити власні держави. Логічно було вважати, що таке ж вікно можливостей, в тому числі й для України, може надати й Друга світова війна.

— **ОУН мала план дій на випадок війни між гітлерівською Німеччиною та СРСР?**

— Так, мала. У другій половині 1940 року стало зрозуміло, що війна між цими країнами фактично неминуча. Вона не могла оминати територію України. Це давало шанс на здобуття державності. Патріотичні організації (не тільки обидва крила ОУН) готувались скористатися цією можливістю. Зокрема, почали нелегально відправляти своїх людей в ті регіони України, де існувало підпілля, щоб готувати повстання.

— **Це дало результат?**

— Так. Після початку радянсько-німецької війни приблизно у 200 районах в Західній Україні, а також у 26 районах Хмельницької та Житомирської областей зафіксовано збройні виступи. Якщо повстанцям вдавалось звільнити населені пункти, вони створювали там українську адміністрацію. Так, наприклад, було в районі міст Сарни, Костопіль, Олевські. Там діяло військове формування «Поліська Січ», яке очолював Тарас Боровець («Булбаба»).

Тут слід сказати про такий факт: 30 червня 1941 року (через вісім днів після початку війни. — Авт.) іноземний батальйон у складі Вермахту «Нахтігаль», який складався переважно з українців, першим увійшов у Львів після відступу звідти Червоної армії. Бандерівці того ж дня проголосили там Акт відновлення Української Держави. Головою уряду обрали 29-річного Ярослава Стецька.

— **Як до всього цього поставилися німці?**

— З'ясувавши, що такі дії українських патріотів не санкціоновані політичним керівництвом в Берліні, німецькі спецслужби арештували Степана Бандеру, Ярослава Стецька та інших керівників бандерівського крила ОУН.

Проте влітку 1941 року бандерівці, які лишались на волі, проголошували відновлення Української Держави в районних центрах аж до Макарова, Бороянки, Фасова (тобто західної частини Київської області). В перші місяці війни німці просто арештовували похідні групи бандерівців. А 21 листопада 1941-го видали директиву розстрілювати їх після проведення допитів.

Проте інші українські сили на той час децю вилали з поля зору окупантів. Скажімо, заєні «Поліська Січ», про який я вже заєдував, до кінця 1941 року безперешкодно контролював чималу територію.



Тарас Боровець очолював формування повстанців «Поліська Січ» (фото з відкритих джерел)

Подібне було й з членами мельниківського крила ОУН (йх лідером був відомий політичний діяч Андрій Мельник). Вони у 1941 році дійшли до Києва та Харкова, створюючи українські адміністрації. Певний час німці не звертали на них уваги, але в одному з донесень гітлерівців за січень 1942 року написано, що мельниківці займаються тим же, що й бандерівці. Тож репресії почалися й проти цього крила ОУН. Були, зокрема, арештовані, а потім вбиті поети та діячі ОУН Олена Телого й Олег Ольжич.

“ **Читайте також: «Ще не бачив чоловіка, який би так героїчно вмирав, як ця жінка»: німецький офіцер про арештовану 80 років назад Олену Телігу**

— **Виходить, репресії гітлерівців штовхали українські сили на шлях збройної боротьби проти них?**

— Так. Причому мова йде не тільки про жорстоке придушення українського руху, але й про масовий примусовий вивіз молоді на роботи в Німеччину (з України до Німеччини відправили 2,4 мільйона хлопців і дітей). Також різке невдоволення у населення викликали конфіскації німцями продовольства у селян. Всі ці дії окупаційної влади стали передумовою для створення Української повстанської армії. Її формування тривало з літа 1942 року щонайменше до кінця 1943-го.

“ **Читайте також: Підірвали київські мости разом із людьми, які на них перебували: історик про радянські злочини в Україні під час Другої світової війни**

«Угорські й словацькі солдати зазвичай залюбки вимінювали свої речі та навіть зброю на алкоголь і їжу»

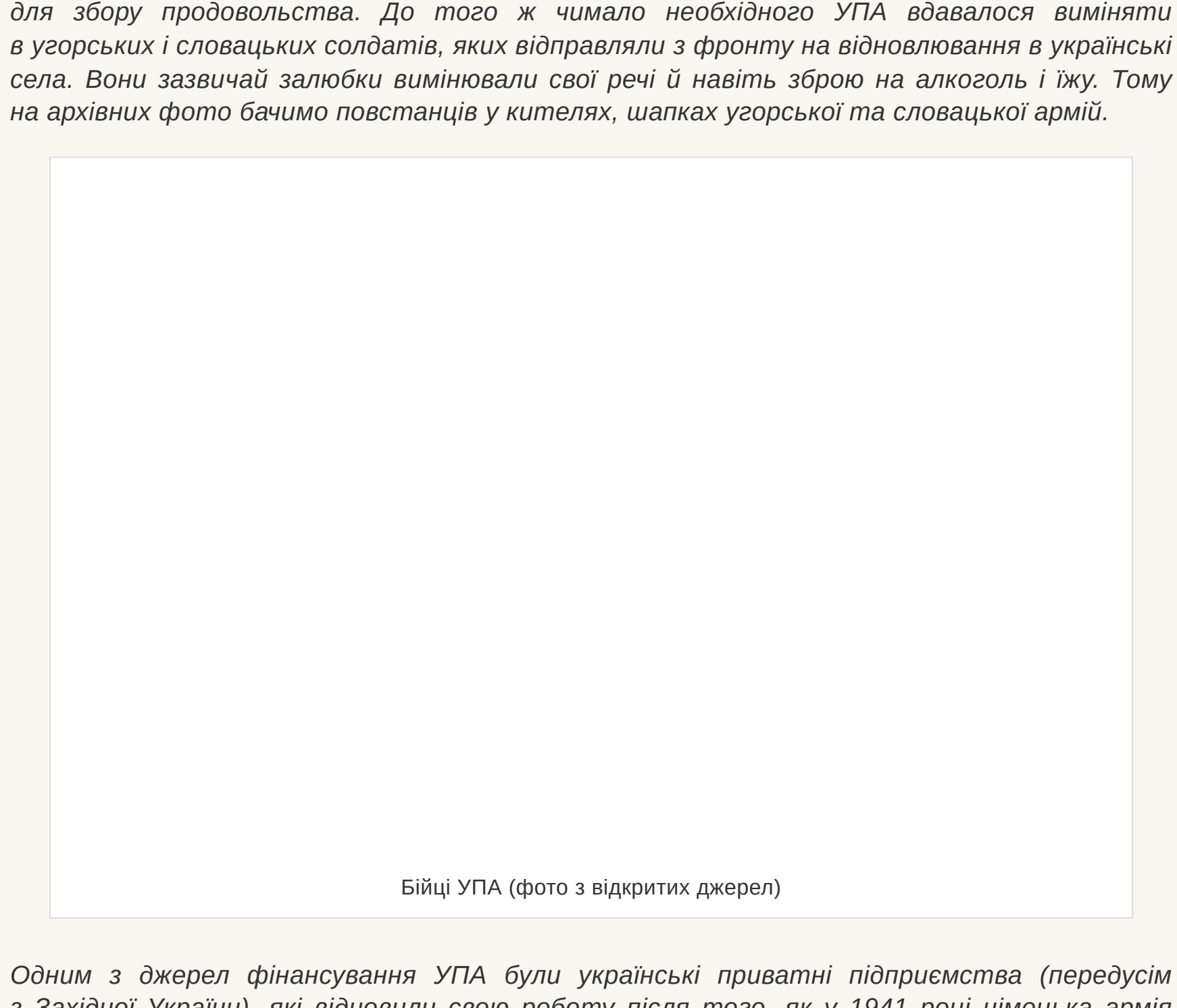
— **Бійцям УПА виплачувалось грошове забезпечення?**

— Ні, бо з коштами було суцільно.

— **Як було організовано забезпечення УПА всім необхідним для ведення партизанської війни?**

— Я вже казав, що формування перших підрозділів УПА проводилося за рахунок членів Організації українських націоналістів. Відбувалося це так: кожний низовий осередок отримував наказ відправити до загону УПА певну кількість людей. Слід було мати з собою набір речей (змінена білзна, запасна пара взуття тощо).

Існувала ціла низка джерел забезпечення УПА. Зокрема, багато давало населення (воно обкладалося певним податком на потреби визвольного руху). Окрім того, бійці УПА виклали напади на німецькі склади, а також експедиції, які гітлерівці відправляли по селах для збору продовольства. До того ж чимало необхідного УПА вдавалось виміняти в угорських і словацьких солдатах, яких відправляли з фронту на віднововання в українські села. Вони зазвичай залюбки вимінювали свої речі й навіть зброю на алкоголь і їжу. Тому на архівних фото бачимо повстанців у кителях, шапках угорської та словацької армії.



Бійці УПА (фото з відкритих джерел)

Одним з джерел фінансування УПА були українські приватні підприємства (передусім з Західної України), які відновили свою роботу після того, як у 1941 році німецька армія зайняла територію України. Власне, ще у часи панування Польщі (1920–1930 роках) ці бізнеси обкладалися 1-процентним податком — в касу ОУН на визвольну боротьбу.

Було й таке джерело грошей: у 1941–1942 роках ОУН масово фальшувала окупаційні німецькі марки. Вивозила їх на території Третього рейху, міняла на справжній рейхсмарці. Завозила в Україну і тут міняла на справжні окупаційні. Витрачала їх на потреби УПА та підпілля.

— **Зброї, одягу, їжі бійцям УПА вистачало?**

— Із забезпеченням були проблеми. Одна з найостріших — нестача взуття. Бо воно швидко зношувалось в похідних умовах (бувало, що за добу бігли понад півтори по 40–50 кілометрів). Найбільше серед повстанців цінувались німецькі військові чоботи.

Також дуже сильно не вистачало медикаментів та засобів гігієни. Доводилось добувати, нападуючи на німецькі склади, або вимінювати в угорських військових та навіть у радянських партизанів (коли діяли двосторонні угоди про ненапад). Скажімо, в партизанському з'єднанні відомого командира Сидора Ковпака виміняти медикаменти й озброєння. А коли у 1944 році в Західну Україну зайшла Червона армія, повстанці чіпляли на шалки червоної стрічки, йшли до радянських військових інтендантів, казали, що вони радянські партизани, й добувалися виділення їм спорядження, чобіт, гвинтівок, патронів, харчів…

До речі, в лавах УПА були й колишні червоноармійці, які у 1941 році відстали від своїх частин, що стрімко відступали. Так вони опинилися в глибокому тилу німців. Тож в тому числі з оточенців ОУН набирала бійців і командирів у свої лави. Для прикладу назву лейтенанта Дмитра Карпенка («Яструба»), який втік з німецького полону, став командиром сотні «Сіроманчій» та кавалером Золотою Хреста УПА, майора Івана Сала («Мамаяр»), який став командиром куреня важких кулеметів.

Про УПА важливо розуміти, що це була типова народна армія, більшість якої становило селянство.

Раніше Іван Патрiliaк в інтерв'ю «ФАКТАМ» **розповідав про те, як було оголошено Акт про відновлення незалежності України.**

На фото у заголовку: Іван Патрiliaк: «Покоління, народжене у десятих-двадцятих роках минулого століття, вважало, що відновлення Української Держави — реалістичне завдання» (фото автора)

ПОПУЛЯРНЕ

1 Батько лишив Грушевському стільки грошей: що той побував єрестинсьоверховий будинок і училище: вийшла книга про українську інтелігенцію початку ХХ століття

30 травня 2026 **12:24**

2 Вбивця мав з собою два зображення Петлери, але спитав: «Ви Петлора?» — і після ствердної відповіді почав стріляти: 100 років тому загинув лідер УНР

25 травня 2026 **12:25**

3 «Тактика просочування малими групами вже не дає ворогу тих результатів, на які він сподівасться»: командир полку безпілотних систем «Лавра»

22 травня 2026 **12:24**

4 «Артист в Україні — ніхто»: популярний співак та телеведучий ХАС про зміни під час великої війни

24 травня 2026 **12:24**

5 «Ми заходили на позиції, які знищувались в ніль»: заєні «Ті» — коєсис Володимир Кравчук про роки на фронті

28 травня 2026 **12:24**

* Рішучі фактори на історич. 7 днів

Погода
Київ
вологість:
тиск:
вітер:

Погода на 10 днів від зіпартіі ua

БІЛЬШЕ У РОЗДІЛІ

Вбивця мав з собою два зображення Петлери, але спитав: «Ви Петлора?» — і після ствердної відповіді почав стріляти: 100 років тому загинув лідер УНР

25 травня 2026 **12:25**

Священник склав реліквію в ящику з вуголями, але експедиція знала, де її шукати: в Києві презентували факсиміле Турівського Євангелія ХІ століття

20 травня 2026 **12:24**

Мазепа зустрінався з королем Швеції у селі, де сталося двобо: у Києві відкрилася виставка, експонат якої має до цього причетний

6 травня 2026 **12:53**

Поки одні дискутували, як назвати український парламент, письменник і адвокат за рубль опублікували оголошення про створення Центральної Ради

25 березня 2026 **12:22**

Небесний покровитель Києва повернувся після 43 років мандрів: у музеї показали барельєф Архистратига Михайла, врятований з воєно

3 вересня 2025 **12:23**